

זמני השבת

עיר	הדלקת נרות 09.10	צאת שבת 10.10
ירושלים	17:34	18:49
תל אביב	17:55	18:51
חיפה	17:44	18:50

לפי השעה המקומית בישראל

אמרי נועם

פרשת בראשית

שבת מברכים חודש חשוון

10 באוקטובר

תשפ"ז

כ"ט בתשרי

לפרשת השבוע
הרב ראובן קוקלין

לא להשאיר את הפתח פתוח

"לפתח חטאת רבץ, ואלריך תשוקתו, ואתה תמשל בו" (בראשית ד, ז)

דגנך" (דברים יב, יז). הכוונה היא שאין לך רשות. אך יש כאן גם רמז: יש להתייחס לאיסור כאילו אין אפשרות לעבור עליו. כך נהגו צדיקים גם באיסורים שנראו לאחרים קטנים.

כשסיים רבי משה פיינשטיין זצ"ל את תפילת העמידה, הודיעו לו שאדם חשוב מחוץ לארץ מבקש לדבר עמו בטלפון. אלא שלפניו עמד יהודי שטרם סיים להתפלל, וכדי לגשת לטלפון היה עליו לעבור כנגדו. הרב השיב שאינו יכול לגשת. הפצירו בו: הרי זו שיחה חשובה מאוד! אך הוא ענה: "מה אוכל לעשות? יש בדרכי קיר. כיצד אוכל לעבור את הקיר?" האיסור היה בעיניו קיר ממשי, שאין עוברים דרכו.

המגיד מדובנה מביא בשם הגר"א פירוש נפלא לפסוק זה, המגלה יסוד גדול במלחמת היצר. אין ליצר הרע שליטה באדם אלא במקום שבו נותר לפניו פתח: הוא מציע לעבור עבירה, והאדם אינו דוחה את ההצעה מיד, אלא מתחיל להתלבט — אולי בכל זאת? כל עוד האפשרות לעבור על רצון ה' עומדת על הפרק, הפתח נשאר פתוח. דרך הפתח הזה עלול היצר להיכנס ולהכריע את האדם, כמאמר חז"ל: "פרצה קוראת לגנב".

לעומת זאת, כשהאדם דוחה את הפיתוי על הסף ואינו משאיר מקום לאפשרות להמרות את פי ה', אין ליצר במה להיאחז. ההכרעה הברורה — דבר זה אינו בא בחשבון — סוגרת בפניו את הפתח.

כך מסביר המגיד מדובנה מדוע צדיקים, כמו בועז ודוד, נשבעו ליצרם בשעת ניסיון. לעבור על השבועה היה בעיניהם דבר בלתי אפשרי, ובכך הסתלק הספק. גם בפירושו למשלי (ב, ז) מתאר הגר"א את ההולך בדרך תמים, שאינו סר מן התורה ימין ושמאל, כמי שאין לו מלחמה בשכל.

כך מלמדת אותנו גם לשון התורה. ביחס לאיסורים מסוימים נאמר: "לא תוכל", כגון "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר

חשוון: עכשיו תורנו

כידוע, שיר השירים כולו הוא משל לאהבה שבין הקב"ה לעם ישראל. מתוך הפסוקים האלה נוכל להבין דבר הנוגע לנו דווקא כעת: עבר תשרי, הגדוש בחגים, ומיד בא חשוון, שאין בו חגים ואף לא תעניות ציבור קבועות לכלל ישראל. על חסרון החגים דורשים את שמו "מרחשוון" — חשוון שיש בו מרירות. מדוע המעבר כה חד?

בתשרי הקב"ה כביכול מושיט לנו את ידו ומעורר את אהבתנו. אבל לאחר שעורר אותנו, הוא מצפה לצעד שלנו: שנבקש את קרבתו גם בימי החול — בתפילה, בלימוד התורה ובקיום המצוות. זו ההזדמנות להפוך את האהבה שהתעוררה בחגים לאהבה שאנו בוחרים לחיות מדי יום. עכשיו תורנו.

כולנו מכירים את הפסוקים הנפלאים בשיר השירים: "קול דודי דופק, פתחי לי...". הדוד מבקש להיכנס, אך הרעיה מתמהמהת: "פשטתי את כתנתי, איככה אלבשנה? רחצתי את רגלי, איככה אטנפם?" מה עושה הדוד? "דודי שלח ידו מן החור, ומעי המו עליו". הוא מראה את ידו ומעורר על ידי זה גל של אהבה. היא קמה לפתוח לו, אך דווקא אז: "ודודי חמק עבר". כעת היא יוצאת לחפש אחריו: "בקשתיהו ולא מצאתיהו, קראתיו ולא ענני" (ה, ב-ו).

מדוע הוא נעלם דווקא כשהיא נענית לו? הרי לשם כך הושיט את ידו! אלא שכעת הוא רוצה שגם היא תחפש, תשתוקק ותשקיע. החיפוש שלה אינו סופה של האהבה, אלא הדרך להעמקתה.

מדוע הסתיר הרב פיינשטיין את כאבו?

לשמור על לב הזולת.
הרב ראובן קוקלין

בפרשת בראשית נאמר: "ויברא אלקים את האדם בצלמו" (א, כז).

ובבהירות, כאילו לא אירע דבר, אף שהכאב לא הרפה. כעבור כעשר דקות הגיעו לבית. הרב נפרד מן התלמיד, המתין עד שהמכונית התרחקה, ורק אז מיהר לקבל טיפול רפואי.

הרופא שאל כיצד נפגעה האצבע. כששמע שנטרקה עליה דלת מכונית, התקשה להבין: כיצד יכול היה הרב לשאת כאב כזה בלי לצעוק? האם אפילו לא נבהל?

רבי משה הסביר שהתלמיד כלל לא ידע מה אירע. אילו שמע צעקה, היה מבין שפגע ברבו, והיה מתמלא בושה וצער. הוא לא רצה להטיל עליו את המשא הזה. משום כך התאפק ולא גילה לו דבר. האצבע, כמובן, כאבה מאוד — אך לצד כאבו שלו ראה הרב גם את הכאב שעלול להיגרם בלבו של תלמידו.

הרופא נותר משתאה. גם ברגע של כאב חד, חשב הרב על רגשותיו של מי שפגע בו בשוגג. התלמיד המשיך בדרכו בלי לדעת כלל איזו התחשבות הופנתה אליו.

לא כולנו מסוגלים לעמוד בניסיון כזה. אך מן הרגישות הזאת כולנו יכולים ללמוד. לפני הערה — לחשוב כיצד תישמע; לפני תוכחה — לזכור שיש מולנו לב. לפעמים די במילים רכות יותר, בשיחה שלא לעיני אחרים או בוותור על תגובה מיידית, כדי לשמור על כבודו של הזולת. הכבוד לצלם אלקים מתגלה גם ברגעים הקטנים האלה.

רבי עקיבא מלמד בפרקי אבות: "חביב אדם שנברא בצלם" (ג, יד). כשאנו מכבדים את האדם שהקב"ה ברא בצלמו, אנו מביעים כבוד גם לבוראו.

הגמרא מספרת שכאשר חלה רבי אליעזר, באו תלמידיו לבקרו וביקשו: "רבינו, למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא". בראש דבריו אמר להם: "הזהרו בכבוד חבריכם" (ברכות כח ע"ב).

גדולי התורה נהגו בכבוד הבריות ברגישות מופלאה. אביא דוגמה אחת לכך מחייו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל.

לאחר השיעור בישיבה היה אחד התלמידים מסיע את רבי משה לביתו. באחת הפעמים התיישב הרב במכונית, והתלמיד סגר אחריו את הדלת. הוא היה שקוע במחשבותיו, ולא הבחין שאצבעו של רבו נלכדה בין הדלת למשקוף.

כאב עז פילח את ידו של רבי משה, אך הוא לא צעק ולא אמר דבר. כל עוד עמד התלמיד ליד הדלת, אף לא ניסה לשחרר את אצבעו. רק כשהתלמיד פנה והלך אל מושב הנהג, פתח הרב את הדלת בשקט, חילץ את האצבע וכיסה את ידו המדממת.

המכונית יצאה לדרך. התלמיד לא הבחין במאומה. כדרכו, ביקש לנצל את הדקות היקרות במחיצת רבו כדי לשאול שאלות וללמוד ממנו. רבי משה השיב לו בנחת

לעזור ולשמור על הכבוד

ברצון. הוא היה משוכנע שהוא מסייע לגדול הדור, ושמו על ההזדמנות למלא את בקשתו.

רק בהגיעו לבוסטון התברר לו למי מיועד המכתב ומה נאמר בו. הנמען היה אדם אמיד, ורבי משה ביקש ממנו לתרום בעין יפה דווקא לישיבתו של נושא המכתב — אותה ישיבה שלמענה יצא למסע הארוך והלא פשוט.

רבי משה לא הסתפק ברצון לעזור. הוא חשב גם כיצד תתקבל העזרה בלבו של הזולת. לא קל לבקש תמיכה ולקבלה. לכן סידר את הדברים בעדינות כזאת, שראש הישיבה יצא מלפניו בתחושה שהוא עצמו עושה טובה לרב. העזרה ניתנה מתוך שמירה על כבודו של המקבל.

יום אחד פגש רבי משה פיינשטיין זצ"ל בניו יורק ראש ישיבה שהכיר מארץ ישראל. כששאל אותו מה הביאו לאמריקה, סיפר הלה שהוא עובר מעיר לעיר ואוסף תרומות להחזקת ישיבתו.

"האם תהיה גם בבוסטון?" שאל רבי משה. "אולי תוכל לעשות לי טובה?" ראש הישיבה השיב בשמחה: "בוודאי! תהיה זו זכות גדולה בשבילי". רבי משה נכנס לביתו, כתב כמה שורות, הכניס את המכתב למעטפה וסגר אותה.

כשחזר, מסר את המעטפה לראש הישיבה וביקש: "כשתהיה לך הזדמנות, אנא מסור זאת לפלוני. אכיר לך טובה מאוד". ראש הישיבה קיבל עליו את השליחות

הסיפור הראשי: הרב ראובן קוקלין, אמרי נועם. בראשית א, כז; אבות ג, יד; ברכות כח ע"ב. הסיפור התחתון: עיבוד עברי לסיפור המכתב לבוסטון מתוך המאמר על רגישותו של רבי משה פיינשטיין באתר אמרי נועם. imrey.org